

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації

Гладкової Марини Валеріївни на тему «Мотивні домінанти в прозі

В. Дрозда 1970–1980-х років»

яка подається на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 03 – Гуманітарні науки

за спеціальністю 035 – Філологія

1. Оцінка роботи здобувача в процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи.

Аспірантка Гладкова Марина Валеріївна виконала в повному обсязі Індивідуальний план освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за спеціальністю 035 – Філологія. Освітня програма в обсязі 40 кредитів ЄКТС виконана повністю. Вона успішно склала сім заліків та два іспити з наступних дисциплін:

Заліки:

1. Філософські засади та методологія наукових досліджень – 86 балів.
2. Парадигми сучасної філології – 95 балів.
3. Іноземна мова (англійська) – 83 бали.
4. Підготовка наукових публікацій та презентація результатів досліджень – 92 бали.
5. Українська постмодерна проза – 95 балів.
6. Герменевтичний аналіз художнього тексту – 97 балів.
7. Рецепція Біблії в українській літературі XIX-XXI ст. – 95 балів.

Іспити:

1. Іноземна мова для аспірантів (англійська) – 93 бали.
2. Комплексний іспит – 94 бали.

Усі заплановані види робіт було виконано якісно і своєчасно. Гладкова М. В. плідно співпрацювала з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження. Із-поміж видатних митців української літератури ХХ століття необхідно назвати Володимира Дрозда (1939–2003), що долучився до когорти шістдесятників, опублікувавши збірку оповідань «Люблю сині зорі». Із часом він утвердився як майстер середніх та великих епічних жанрів. Особливий літературознавчий інтерес викликає проза В. Дрозда 1970–1980-х років. У спадщині письменника названого періоду реалізуються дві художні тенденції: для однієї властиве домінування соцреалістичного канону, натомість в іншій яскраво виражені риси химерної стильової течії. В окреслених напрямках прозаїк працював паралельно, що зумовлюється, за нашими спостереженнями, тогочасною культурно-політичною дійсністю.

У зразках, де домінують соцреалістичні риси, В. Дрозд змальовує непересічних, сильних, ідеалізованих особистостей (романи «Добра вість», «Ритми життя», «Дорога до матері», «Інна Сіверська, суддя»), зображує окупаційну дійсність у період II Світової війни (роман «Земля під копитами», оповідання «Навала»), висвітлює проблеми українського села (оповідання «Злодій», «Повернення Йоськи», «Кролик», «Колесо», «Сад», «Крик птаха в сутінках», нарис «Халеп'янські краєвиди», повісті «Люди на землі», «Що було, що буде», роман «Новосілля») тощо.

Новаторство В. Дрозда репрезентується в химерних творах, для яких характерні відсутність межі між реальним та умовним зображенням, використання елементів міфу, фольклору, яскравих метаморфоз, метафоризації, алогізмів, інструментарію комічного, зміщення часопросторових площин, маскова модель поведінки персонажів. Майстерними текстами аналізованого періоду є романи («Вовкулака (Самотній вовк)», «Спектакль»), повісті («Ірій», «Балада про Сластьона»), оповідання («Пігмаліон», «Замглай, або В'язка небилиць з давньої

минувшини, колгоспним ковалем переказаних», «Три чарівні перлини», «Бабай», «Сонце», «Пори року») тощо. У цій прозі порушуються проблеми людської душі, як-от: конформізм, лицемірство, нівеляція, роздвоєння особистості, соціальне маскування.

Науковці С. Андрусів, О. Січкара, А. Харченко, Л. Яшина та інші писали про мотиви творчості В. Дрозда. Незважаючи на це, на сьогодні відсутнє ґрунтовне дослідження, де наявний комплексний аналіз мотивних домінант його прози 1970–1980-х років. Вивчення літературної спадщини письменника в цій площині є перспективним, адже уможлиблює розкрити нові грані його авторського мислення й поетики названих художніх творів.

Мета дисертаційної роботи Гладкової М. В. полягає в аналізі мотивних домінант прози В. Дрозда 1970–1980-х років. Для досягнення цієї мети було сформульовано й розв'язано такі **завдання**:

- дослідити рецепцію художніх зразків В. Дрозда 1970–1980-х років у літературознавстві;
- окреслити значення філологічних понять мотиву та домінанти;
- визначити специфіку інтерпретації соцреалізму в сучасній науці;
- розглянути підходи дослідників до вивчення химерної прози, основні інструменти цієї стильової течії як своєрідної естетичної опозиції до соцреалістичної доктрини;
- визначити мотивні домінанти творів В. Дрозда 1970–1980-х років, що віддзеркалюють його авторське мислення, проаналізувати особливості їхнього втілення;
- визначити оригінальне (химерне) і канонічне (соцреалістичне) в художніх текстах.

Об'єкт дослідження – твори В. Дрозда 1970–1980-х років: «Ритми життя», «Дорога до матері», «Ірій», «Вовкулака (Самотній вовк)», «Земля під копитами», «Інна Сіверська, суддя», «Спектакль».

Предметом дисертації є мотивні домінанти прози В. Дрозда 1970–1980-х років.

Методи дослідження. Дослідження здійснено за допомогою методів, які уможливають цілісний підхід до вивчення предмета наукової роботи, як-от: мотивного аналізу (виокремлення й інтерпретація домінантних мотивів творів, специфіка їхнього втілення, тлумачення та функціонування, що дозволяє розкрити концепцію письменника, поетику характеротворення персонажів тощо), міфологічного (у з'ясуванні особливостей художнього світу в контексті міфопоетики), психоаналітичного (звернення до психологічних аспектів творів, розкриття внутрішнього світу героя), культурно-історичного (дослідження прози автора з урахуванням контексту доби), біографічного (уведення в аналіз щоденників, інтерв'ю В. Дрозда, моментів його життєпису для поглибленого розуміння реалізації поетики мотиву в його творчості), герменевтичного (виявлення оригінальних та традиційних елементів прози автора шляхом інтерпретації його текстів). Окрім вище названих спеціальних, у роботі було застосовано описово-аналітичний загальнонауковий метод (в опрацюванні теорії за темою дисертації).

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з тематичним планом наукових досліджень кафедри історії української літератури Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Жанрово-стильові особливості та поетика української літератури XVIII–XXI століть». Тему роботи було затверджено на засіданнях кафедри історії української літератури (протокол № 4 від 15 листопада 2018 року), Ученої ради філологічного факультету (протокол № 4 від 23 листопада 2018 року) Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; на засіданні бюро Наукової ради НАН України (протокол № 1 від 11 червня 2019 року) Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка.

4. Особистий внесок дисертанта в отриманні наукових результатів та їхня новизна. Дисертація є одноосібним та оригінальним науковим дослідженням зі сформульованими теоретичними й практичними положеннями й висновками. Наукова новизна дисертації Гладкової Марини Валеріївни визначається тим, що в ній уперше як художня цілісність

вивчаються знакові твори В. Дрозда 1970–1980-х років, яким властива різна стилістика. Одним із засобів творення картини світу є мотивні домінанти, що своєрідно варіюються в кожному з текстів автора. У роботі зазначено про превалювання у творах із соцреалістичним каноном радянської міфології, до якої автор звертатиметься і в химерній прозі; виділено мотивні домінанти прози В. Дрозда 1970–1980-х років: ідеологічної свідомості, стоїчної особистості, «екології душі» (для творів, у яких домінують риси соцреалізму); роздвоєння, маскування, метаморфози (для химерних художніх текстів). Доведено, що химерні та соцреалістичні прозові зразки митця мають закономірно різні лейтмотиви, що сприяють глибшому розумінню оригінальної авторської концепції, увиразнюють своєрідність поетики героя, відображаючи особливості літературного процесу другої половини ХХ століття.

Наукова новизна полягає в тому, що в роботі:

- виявлено й уточнено мотивні домінанти прози В. Дрозда 1970–1980-х років;
- уперше комплексно проаналізовано твори митця в площині мотиву;
- уперше практично доведено, що за допомогою мотивів виразно простежується авторське мислення та ідейний задум письменника;
- уперше ґрунтовно досліджені аспекти поетики творів В. Дрозда з акцентом на з'ясуванні оригінальних (химерних) та канонічних (соцреалістичних) елементів;
- уперше простежено стратегії моделювання художнього світу в соцреалістичних романах митця;
- уточнено механізми естетичної опозиції епіка соцреалістичній доктрині;
- увиразнено зв'язок ідіостилю В. Дрозда з традиціями химерної прози;
- набули подальшого розвитку концепції маски та роздвоєння авторської свідомості в українській літературі 1970–1980-х років.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації Гладкової М. В. забезпечена коректним та фаховим використанням сучасної методології літературознавчої науки, комбінуванням системи спеціальних та загальнонаукових методів. Структура наукової роботи є логічною та відповідає порушеним у вступі завданням. Результати та висновки, які були здобуті дисертанткою в ході дослідження, є самостійними, науково обґрунтованими. Основні положення дисертації Гладкової М. В. опубліковані у фахових виданнях України, а також представлені у вигляді тез на всеукраїнських, регіональних та міжнародних конференціях.

6. Наукове, теоретичне та практичне значення результатів дисертації зумовлюється можливістю використовувати їх у викладанні історії української літератури ХХ століття, написанні підручників та посібників, монографій і статей філологічного профілю, у підготовці спецкурсів з обраної тематики тощо. Одержаними результатами наукової студії можуть послуговуватися дослідники при подальшому вивченні історії української літератури й, зокрема, творчості В. Дрозда.

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором. Результати дисертації опубліковано в 9 наукових працях, з-поміж них – 6 статей у фахових виданнях України, 3 – тези доповідей за результатами виступів на всеукраїнських, регіональних та міжнародних наукових конференціях.

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Головка Л., Гладкова М. Міфопоетика повісті В. Дрозда «Ірій». *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал*. 2018. № 3 (19). С. 63–66.

DOI: <https://doi.org/10.24061/2411-6181.3.2018.60>

конференції, 12 квітня 2017 р., Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2017. С. 62–67.

7. Гладкова М. В. Мотив польоту в повісті «Ірій» В. Дрозда. *The XII International Science Conference «Current issues, achievements and prospects of Science and education»*, May 03–05, 2021, Athens, Greece. P. 197–199.

URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2021/05/XII-Conference-Current-issues-achievements-and-prospects-of-Science-and-education.pdf>

8. Гладкова М. В. Інтерпретація есхатологічного міфу в повісті «Ірій» В. Дрозда. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends. Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference, May 28*. Oxford–Vinnitsia: P. C. Publishing House & European Scientific Platform, 2021. Vol. 1. P. 230–231.

DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-28.05:2021.v1.73>

URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/12943/11928>

Статті, які додатково відображають наукові результати дисертації

9. Гладкова М. В., Головка Л. Г. Мотив маски в повісті «Ірій» В. Дрозда. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: «Філологія»*. 2018. Вип. 78. С. 115–119.

URL: <https://periodicals.karazin.ua/philology/article/view/11106/14872>

Особистий внесок здобувача: аналіз способів реалізації мотиву маски, а також маскової моделі поведінки персонажів у повісті «Ірій» В. Дрозда.

8. Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та ключові ідеї дисертації було обговорено на засіданнях кафедри історії української літератури Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; на міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференціях у формі доповідей: X Міжнародна наукова конференція «Свобода в українській літературі: від свободи творчості до свободи сприйняття» (Харків,

URL: <http://e-apsnim.bsmu.edu.ua/article/view/2411-6181.3.2018.60>

Особистий внесок здобувача: виявлення та інтерпретація в повісті «Ірій» В. Дрозда часопросторових моделей, образів і мотивів, ціннісно-сміслових настанов, котрі тісно пов'язані з казково-міфологічною традицією.

2. Гладкова М. В. Рецепція роману «Вовкулака» В. Дрозда в оцінках літературознавців. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2021. № 1. С. 216–223.
DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2021-1-30>
URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/philology/article/view/2422/2315>
  3. Гладкова М. В. Мотив «екології душі» в романі В. Дрозда «Земля під копитами». *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика*. 2022. № 1. Т. 33 (72). Ч. 2. С. 195–201.
DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-2/33>
URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/1_2022/part_2/33.pdf
  4. Гладкова М. В. Проза В. Дрозда 1970–1980-х років: до проблеми сприйняття літературознавцями. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 21. Т. 1. С. 265–272.
DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.1.50>
URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/21/part_1/50.pdf
  5. Гладкова М. В. Художнє втілення стоїчних мотивів у романі В. Дрозда «Інна Сіверська, суддя». *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 26. Т. 1. С. 261–267.
DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.1.50>
URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/26/part_1/50.pdf
- Статті, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації**
6. Гладкова М. Художній час і простір у повісті «Ірій» В. Дрозда. *Матеріали доповідей X Регіональної студентської наукової*

12–13 жовтня 2017 року); Регіональна студентська наукова конференція (Харків, 12 квітня 2017 року); II Міжнародна наукова конференція «Кроненбергівські читання: Античність – Класика – Сучасність» (Харків, 3–4 жовтня 2019 року); Міжнародна науково-практична XI конференція «Короленківські читання» (Полтава, 11–12 листопада 2020 року); XII Міжнародна наукова конференція «Current issues, achievements and prospects of Science and education» (Афіни, 03–05 травня 2021 року); II Міжнародна науково-практична конференція «Theoretical and empirical scientific research: concept and trends» (Оксфорд – Вінниця, 28 травня 2021 року); VII Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полікультурному суспільстві» (Запоріжжя – Мелітополь, 12–13 травня 2023 року); на засіданні Харківського історико-філологічного товариства (26 листопада 2019 року; протокол № 202).

9. Дотримання академічної доброчесності. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових праць здобувачки та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. У списку використаних джерел також подано всі наукові публікації Гладкової М. В., матеріали яких використовувалися при написанні дисертаційної роботи.

10. Оцінка структури, мови та стилю дисертації. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та є доступним для сприйняття. Дисертація написана науковим стилем, при викладанні матеріалу застосовано сучасну літературознавчу термінологію. Структура дисертації відповідає алгоритму, здійсненому авторкою дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження

ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341) та Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 року № 759).

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, за якою вона подається до захисту. За фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичним значенням дисертаційна робота Гладкової Марини Валеріївни на тему «Мотивні домінанти в прозі В. Дрозда 1970–1980-х років» відповідає спеціальності 035 – Філологія. Об'єктивність і достовірність роботи зумовлюють належна теоретична база, доцільність вибору методів та прийомів дослідження, обсяг та якість фактичного матеріалу, логіка наукового викладу, аргументованість висновків.

12. Результати обговорення та проведення презентації. Рекомендація дисертації до захисту. Здобувачка Гладкова Марина Валеріївна представила основні результати своєї дисертації на розширеному засіданні кафедри історії української літератури філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 5 від 02 листопада 2023 року) у формі доповіді та наукової дискусії після її завершення.

Ураховуючи високий рівень виконаних досліджень, актуальність теми роботи, наукову новизну результатів та їхнє наукове та практичне значення, рішенням розширеного засідання кафедри історії української літератури філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна було одностайно ухвалено, що дисертація здобувачки Гладкової Марини Валеріївни на тему «Мотивні домінанти в прозі В. Дрозда 1970–1980-х років» рекомендується до захисту в спеціалізованій вченій раді з метою

здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 – Філологія з галузі знань 03 – Гуманітарні науки.

в. о. завідувача кафедри
історії української літератури,
доктор філологічних наук,
доцент кафедри історії української літератури,
професор закладу вищої освіти
кафедри історії української літератури
філологічного факультету
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Олена МАТУШЕК